

ГОДИНА IX.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 36.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

РУСКО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Из пописа позоришних дела у „Александровском позоришту“, које се налази под управом Потјехина, разабрамо, да је тамо био репертоар за прошлу позоришну годину чисто на-родан.

Од сто и десет позоришних вечера било је деведесет и пет посвећено руској књижевности, туђој тек петнаест. За то време одиграна су свега 34 комада, а од тих је било 28 изворних, 6 преведених. Домаћи производи, рекли бисмо, силно су мамили свет у позориште. Готово сви драмски писци, који су још живи, угледаше своје комаде на позорници.

Ти су писци: Островски, Потјехин, Тургењев, Крилов (Александров), Аверкјев, Шпажински, Тарновски, Сухово-Кобилин, Ге, Н. Потјехин, Чајев, А. Потјехин и Куликов.

Једино од Палма и Соловјева није приказано ни једно дело.

Од старијих писаца приказане су позоришне игре Гогоља и Фон-Визина, а у репертоару нису били заступљени Грибоједов, А. Толстој, и Писемски.

Од Островскога било је за цело споменуто време приказано осам комедија, три од Крилова, по две од А. и Н. Потјехина, Тургењева и Тарновскога.

Имена тих писаца уједно су имена главних заступника рускога позоришта

Островском беше посвећено 15 вечери, Сухово-Кобилину и Крилову по 14, Фон-Визину и Шумбатову по 11, Шпажинском 10, Гогољу, Н. Потјехину по 4, Тургењеву, А. Потјехину и Тарновском по 3, Чајеву Геу и Куликову по једно вече.

Гогољу и Н. Потјехину указали су једнаку

част, ма да је и то истина, да су Гогољ и Фон-Визин најбољи писци од старих, а Н. Потјехин и Шумбатов најгори од нових.

Од старих комада заслужује особиту пажњу Островскога „Не седај у туђе сонице“ и фон-визинов „Недорасли“.

Први је комад био у Петрограду по други пут приказан на јубиларни дан рада пишчева: 14. фебруара 1882 било је томе 35 година, како је први пут приказан комад „Своји људи сочтемсја“. Тим је комадом, као што је познато, Островски започео свој рад.

Глумци у Петрограду прославише тај дан сами у свом пријатељском кругу.

„Недорасли“, позоришна игра Фон-Визина била је први пут приказана у Петрограду 27. септембра 1782.

У Петрограду било је, до душе, јавно позориште већ г 1756., али изворних комада у то доба није било, па се руско позориште морало хранити мршавим преводима с француског и немачког језика. Тек споменутом комедијом фон-визиновом ударен је темељ руској драмској књижевности.

Та комедија је оштра и жива сатира на тадашње неуглађено друштво. Многе су форме тадањег говора застареле, али неки типови тога комада имају још и сада животну снагу. Цензура прошлога века није га хтела пустити на позорницу, али га сама Катарина II. прочита и нареди, да се прикаже без икакве промене.

Публика је примила ту комедију одушевлено, позориште у Еремитажу било је дупком пуно, а глумцу Дмитревском, у чију се корист давала та шаљива игра, као и осталим глумцима, бацале су се кесе с новцима на позорницу.

Потемкин рече писцу: „Умри, Дивино, ал' више не ниши!“

Фон-Визин умре у старости од 84 године, 1792 г., и није више ништа написао, што би се дало упоредити с том глумом. Јубилеј његов слављен је по целој Русији.

Да прегледамо нове комаде.

У позоришној игри Островскога „Таланги и поклонике“ (таленти и поштоватељи) не опажа се онај назадак, о ком критици тако радо говорају.

Његина, млада слављена глумица у покрајинској вароши, одбија све љубавне понуде, јер љуби сиромаша Ђака Мелузова, који је, уз друге науке, учи и начелима вишег „философског“ морала. Приближује се дан представе у њезину корист. Мало пре тога забрани она кнезу Дулебову, да јој се бестидно удвара. Кнез јој се за то свети тим, што ставља свакојаке запреке доброј продаји улазница. Али млади богаташ Великатов, који је случајно ту на тргу, покупује улазнице за корисницу, поклони их наивној и неуглађеној мајци његининој, и на послетку Његини самој нуди своју руку после представе у учтивом писму. То вече Мелузов, који је к њој био позван, брани своју заруч-

ницу од дрског удварања кнеза, чиновника Бакина. У последњем чину састајемо се са свима особама, које раде, на станици жељезничкој: Његина с матером одлази, као што вели у Москву, али управо с Великатовим на његово добро. Мелузов дође, да се о томе својим очима увери. Његову „философију“ претегне милионашко расипање. Његина хоће да се опере пред Мелузовим тиме, што му казује, да би јој таленат у сиромаштву закржљавио. Влак одлази. Бакин се презорно смеје заљубљеном Мелузову. „Бога ми, смешно заиста смешно!“, приговара он. „Кукавице, за крваво добијене новце научио си се радити, нудер ради! Али он хоће још и да воли! Каква обест! . . . Ми невољни радници имамо својих радости, којих ви немате, до којих ви не можете допрети. Пријатељски разговори крај чашнице чаја, крај стаклета пива о књигама, којих ви не читате, о развитуку знаности, које ви не познајете, о напретку цивилизације, која вам је девета брига. Шта ћеш више! Ја сам пак прешао, да тако кажем, у туђе царство, у земљу весеља, безбрижнога гошћења, у круг веселих жена, у круг шампањца, цвећа, драгоцености.

(Наставиће се.)

Ж И С Т И Ћ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Дон Цезар од Базана, позоришна игра у 5 чинова, написао *Диманоар*, превео Н. — Приказана у суботу 17. марта о. г. Г. *Милош Цветић*, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду као гост.)

Нема ваљда улоге згодније од дон Цезара, у којој би се глумац показао у свој својој вештини. Дон Цезар је личност, у којој се укрштају људски породи, помешани са чашћу и поштењем, а и врлине, измешане са лакоумношћу и страстима. Дон Цезар је скиталица, дон Цезар је бекрија, тако и излази први пут пред нас: избацују га из крчме; дон Цезар је распикућа, па и убица, али у дон Цезара тече крв поноситог племића, великаша, он је и племенит, зна да брани слабијег и брани га, ма да сигурно зна, да га зато вешала чекају. Дон Цезар зна, шта је част, шта поштење и не да да се газе ове светиње; он је и одважан и храбар, неустрашив, не боји се смрти, но ово је више тога ради што се већ најживио земаљског живота; рецју

дон Цезар је смеша од добрих и злих страна у човеку, премда превлађују зле стране, али не зато, што је дон Цезар доиста покварен и неваљао, не, већ зато, што је дон Цезар лакоумислен, лакоуман, као и многи племићски синови, који су одгојени у сваком добру и под неким привидно строгим надзором у почетку, у раној младости, а доцније се размазили и изопачили, и само је остао још онај племићски понос.

Колико је дон Цезар разноврстан у својој ћуди, у свом понашању и владању, у индивидуалности својој, толико га је г. *Цветић* више проучио, схватио и у целини га добро и вешто изнео пред нас. На г. *Цветићу* примећујемо у опште слободно и вешто кретање, но као дон Цезару било му је, рекли бисмо, то кретање нешто неодмерено, а нешто и прекомерно. Он нам је изнео дон Цезара више као лакоумислена човека од почетка па скоро до краја. Ово је за прве појаве његове потпуно добро, но доцније мора се лакоумље борити са чашћу, са племенитошћу и ова превлађивати, како би напоследак

био оправданији прелаз из старог дон Цезара у новог, од човека скиталице и без бриге у човека од карактера, који и свом непријатељу, краљу, част спасава. Г. *Цветић* је више био проста пропалица, проста бекрија но фина и углађена племићска распикућа и лакоуман младић, који живи од данас до сутра. Храброг заштитника нејаког Лазарила и ону борбу између племенитости и карактерности против страха од вешала, извео је г. *Цветић* и у целини и у појединостима вешто и лепо, ма да га је местимце глас изневерио, те му израз са усана заостао за вештом мимиком; исто тако веома је лепо обељежио и радост, што ће као племић пушкаран бити а не обешен; пред краљем се понашао доста племићски. У призору са женом био је хладнији, но што се могло очекивати по ономе, што ју је већ видео и загледао се у њу, па и покушао, да се састане с њоме, макар га и живота стало. Додати ми је, да је потпуно сваки пут маркирао прелаз из обичног лакоумносног дон Цезара у поносног племића и великаша. — Публика је вешт приказ цењеног госта знала и могла уважити, те га и одликовала, изазивајући га таки после сваке важније сцене, а изазвала га је и на крају представе. Живео!

Поред госта, који је једну од бољих улога изабрао, да изађе пред нашу публику, држали се добро и чланови наше дружине, који приказиваху у „дон Цезару од Базана.“ Највећу и најважнију улогу имао је г. *Милосављевић*, као дон Хосе од Сантарема. У целини нас је задовољио и он, ма да му местимце препоручујемо више окретности, јер, где треба кога о противном уверити па и преварити, мора се човек добро подухватити, иначе неће са успехом свршити. Г. *Милосављевић* је приказивао већ дон Хосе-а и, чини нам се, као да га је прошлог пута приказао потпуније. — Г. *Марковић* био је као љубавник бољи него као краљ. — Маркез Монтефијор, г. *Динић*, и жена му, гђа *Добриновићка*, држали се потпуно добро. Маска г. *Динића* одвела нас је мало на неко друго место, иначе приказу његовом ни да би речи. — Гђа *Рајковићка* као Маритана била је добра, само је то кратко трајало, јер је брзо морала да пређе у плачну грофицу од Базана, коју је најбоље извела у моменту, кад краља одбија, и затим, кад се правда венчаном мужу, да је невина и да ју је дон Хосе преварио, да би он дошао до гадних својих намера. — Гђа *Петровићка* од саме по себи невине улоге Лазарила направила је још невинију, па тим јој дала баш целине и округлине и она ће као Лазарил моћи увек стећи симпатије, само да се још усуди сама пући, кад се већ осмелио Лазарил да испразни пушке. — Остали су имали незнатне улоге, но су сви слешки прионули, да приказ „дон Цезара од База-

на“ испадне добро и да публика задовољна изађе из позоришта, јер је тога вечера доиста уживала и уживати морала. С. М.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Загребу.) „Нар. Нов.“ од 28. марта пишу: „Репризе Фредрова „*Consilium-a facultatis*“ и Естерове „Пензионаткиње“ имали су исти вањски успех; као и први пут. „*Consilium*“ је настојањем г. *Сажевића* забављао опћинство од почетка до краја.

О Естеровој „Пензионаткињи“ говорили смо иза премијере. Том смо се приликом обазрели на њену тобожњу тенденцију, а данас нам је у кратко казати садржај те драматичне приповетчице, да задовољимо својој дужности, јер више сигурно нећемо имати прилике говорити о том најновијем продукту Естерово пера.

Видовић (г. Савић) има кћерку Милку (гђу Фрајденрајхову) коју је сада позвао из загребачкога пензионата, да је заручи са правником Срећтићем, који се у њу већ у Загребу заљубио. Сестра Видовићева (гђа Сажевићка) има задаћу, да Милку приправи на тај „корак“ и да јој неким нејасним начином представи, како је сада за удадбу. Она је у великој неприлици, како ће то учинити и рећи, јер се нада, да седамнаестогодишња девојка из пензионата неће моћи схватити оно, што ће јој она рећи, и да неће знати каква је дужност чека. Али се веома изненади, кад чује, да та девојчица уме у фигурама говорити о оном, што она, стара девојка, неби умела тако лепо казати. У том приповедању Милкину, да је она дозрела ружка, која се већ може истргнути и да је она зрела девојка, која се неби хтела удати без приволе своје особне, без гласа у свом властитом срцу, налази стари Видовић злочебно деловање модерне школе, те се томе ни мало не чуди „у напредном 19. веку.“ Коначно, дакле, неће Милка да пристане на такву удају, коју је њезин отац замислио, јер је она већ заљубљена. Тетка јој није рекла, о ком се младићу ради. За мало дође и тај младић — Срећтић. Милка му, наравно, полети у наручје. Међутим и провидник Истванић запросио је Милкину тетку Матилду, те се и она заручује. Е томе још и слуга Тома узима собарицу Малејку, и тако се „шала“ завршује троструким браком, који су као за косе довучени на бину. Већ смо пре рекли, да о драматичкој радњи у тој шали нема ништа, те сав вањски успех може се захвалити г. *Антону*, који је доброга звекана Тому приказивао читавом својом комичном снагом, да се опћинство кроз читаву „шалу смејало њему а не шали.“ Ми желимо г. Естеру у даљим радњама бољи унутарњи успех.

Издаје управа епископског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

36. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 22. МАРТА 1884.

ПО ДРУГИ ПУТ:

АДРИЈАНА ЛЕКУВРЕРОВА.

ДРАМА У 5 ЧИНОВА, НАПИСАЛИ СКРИБ И ЛЕГУВЕ, С ФРАНЦУСКОГ ПРЕВЕО К. Н. Х.

О С О Б Е:

Адријана Лекуврерова, глумица у „француској комедији“	М. ГРГУРОВА.
Мориц гроф Саксонски	ЦВЕТИЋ.
Војвода Буљонски	Милосављевић.
Војвоткиња, његова жена	Д. Ружићка.
Шазел, свећеник	Суботић.
Атенаида, маркиза Омонтова	Л. Хаџићева.
Мишоне, редитељ у „француској комедији“	Лукић.
Грофица Вињијева	Љ. Динићка
Бароница Водмонтова	С. Димитријевићка.
Госпођица Жувенотова	Т. Лукићка.
Госпођица Данжвијева	Л. Петровићева.
Кинол	Барбарић.
Поасон	Динић.

Господа, госпође, глумци и глумице из „француске комедије“. — Збива се у Паризу 1700.

I. Чин код војвоткиње. II. У „француској комедији“. III. У улици „Гранж Бателијерској“. IV. Код војвоткиње.
V. Код Адријане.

Г. МИЛКА ГРГУРОВА, члан краљевског српског народног позоришта у Београду, први пут као гост, и г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду трећи пут као гост.

У суботу 24. марта: „МАРИЈА СТУАРТОВА“. Жалосна игра у 5 чинова, од Ф. Шилера, с немачког. — Г. МИЛКА ГРГУРОВА, члан краљевског српског народног позоришта у Београду други и последњи пут као гост и г. МИЛОШ ЦВЕТИЋ, редитељ краљевског српског народног позоришта у Београду четврти и претпоследњи пут као гост.

Ко од наших поштованих претплатника жели своја места задржати за ову представу, нека се изволи тога ради пријавити у позоришној писарници најдаље до 12 сахата пре подне.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.